

Aastaruanne 2013

Maakonna/linna nimi	Elanike arv (01.01.13)	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Saare maakond	35229	30	0	30

1. Põhilised tegevussuunad

Olulisem aastast 2013:

- Ühiste ettevõtmiste (näitused, üritused lastele ja täiskasvanutele) läbiviimine koos heade koostööpartneritega (koolid, lasteaiad, rahvamajad, Ameerika Suursaatkond Eestis, Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus, Soome Instituut, Poola saatkond jne)
- Kohapealsed raamatukoguhoidjate koolituspäevad ning õppe- ja kultuurireisid Põhja-Poolasse (Gdanski ja Heli raamatukogu)
- Raamatukogude juubelite tähistamine – Metsküla 85, Taritu 90, Abruca 85, Valjala 130, Salme 110
- Kaarma raamatukogu kolimine uutesse avaratesse ruumidesse
- Keskkogu muusika- ja videosaali töökorralduse muutmine
- Valmis keskkogu arengukava 2014 - 2020 (2030)

Eesmärgid 2014. aastaks:

- E-teenuste arendamine
- Lastetöö mitmekesistamine laste lugemise juurde toomiseks
- Kohapealse raamatukoguhoidjate täiendkoolituse korraldamine
- Teeninduspiirkonna lugejate vajadusi rahuldav ja Kultuuriministeeriumi lepingut järgiv kogude täiendamine
- Keskkogu kodulehe uuendamine, blogi loomine

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud

Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid on uuendatud aastatel 2009–2012 ning on raamatukogudes olemas ja lugejatele kättesaadavad. 2014. a on Mustjala ja Võhma raamatukogul plaanis uuendada raamatukogu kasutamise eeskirja.

Valdade arengukavades on kajastatud järgmiste raamatukogude arengut ja tegevussuundi: Võhma, Mustjala (Mustjala valla arengukava 2009–2020); Valjala (Valjala valla arengukava 2008–2015, Valjala vallas koostatakse uut arengukava, mis hõlmab aastaid 2015–2020 ning ka seal on raamatukogu olukord kirjeldatud); Tornimäe (Põide valla arengukava 2005–2021); Taritu (Lümända valla arengukava: strateegia aastani 2020); Metsküla (Metsküla küla 2010–2014 ja Leisi valla 2011–2020 arengukava); Pärsama, Leisi (Leisi valla 2011–2020 arengukava); Hellamaa, Liiva (Muhu valla arengukava 2014–2020); Kärla (Kärla valla arengukava 2009–2015, Kärla valla eelarvestrateegia 2014–2017); Abruca (Kaarma valla arengukava 2011–2018, Abruca ja Vahase saare arengukava aastateks 2012–2018); Aste,

Eikla, Kaarma, Randvere (Kaarma valla arengukava 2011–2018); Tagavere, Orissaare (Orissaare valla arengukava 2009–2020).

Keskkogu alustas 2012. a arengukava koostamist paralleelselt Kuressaare linna uue arengukava koostamisega. Linna arengukava kinnitati 2013. aastal. Ka keskkogu arengukava sai valmis 2013. a lõpus, kuid seoses kohaliku omavalitsuse valmiste ning muutustega linnavolikogus lükkus keskkogu arengukava kinnitamine 2014. aastasse.

Viieliikmeline nõukogu tegutseb Kihelkonna raamatukogu juures, olles enamasti abiks suuremate ürituste korraldamisel. Orissaare raamatukogul nõukogu ei ole, kuid kirjandussõprade klubil on valitud 3-liikmeline tuumik, kes vajadusel on nõus raamatukogutöötajaid erinevate ettevõtmiste juures aitama.

Raamatukogude juhatajad siiski erilist vajadust nõukogude järele ei näe, sest suheldes vallavalitsuste ja vallavolikogude haridus- ja kultuurikomisjonidega on kõik lahendamist vajavad küsimused edukalt korda aetud.

2.2 Eelarve

Põhieelarve	Seisuga 31.12.12. €	Seisuga 31.12.13 €	Muutus %
Eelarve kokku	681643	716135	+ 5,1%
sh keskraamatukogus	265819	287642	+ 8,2%
Personalikulu	418079	435739	+ 4,2%
sh keskraamatukogus	176733	186578	+ 5,6%
Komplekteerimiskulu	136119	139527	+ 2,5%
sh OV-lt	78912	81767	+ 3,6%
sh riigilt	56135	56358	+ 0,4%
sh keskraamatukogu	37880	38862	+ 2,6%
sh OV-lt	18462	17250	- 6,6%
sh riigilt	18341	20210	+ 10,2%
sh Ameerika saatkond	1077	1402	+ 30,2%
Infotehnoloogiakulud	23084	22018	- 4,6%
sh keskraamatukogu	9074	10170	+ 12,1%

Tööjõukulude kasv võrreldes eelmise aastaga tulenes 2009. a kärbitud palkade osalisest taastamisest (keskkogu 5% ja Laimjala 8%) ning külaraamatukogude juhatajate palgatõusust (Kärkla, Kaali, Pihla, Sandla, Torgu - 5%, Hellamaa ja Liiva – 6%, Salme – 12%, Valjala ja Sakla 20% ning keskmiselt 8% Orissaare valla Tagavere ja Orissaare raamatukogus seoses valla allasutuste palgaastmete korrigeerimisega).

Tornimäe raamatukogu juhataja palk vähenes 10% seoses töökoormuse vähenemisega (1,0 asemel 0,9).

Maakonna komplekteerimiskuludest oli kohalike omavalitsuste panus 58,6% (2012 – 58%), riigilt saadi 40,4% (2012 – 41,2%) ning muudest allikatest 1% (2012 – 0,8%) Ameerika Suursaatkonna toetus keskkogule). Keskkogu fondi komplekteerimiseks saadi raha 44,4%

(2012 – 48,8%) Kuressaare linnalt, 52% (2012 – 48,4%) riigilt ning 3,6% (2012 – 2,8%) oli toetus Ameerika Suursaatkonnalt ingliskeelse kirjanduse ja perioodika soetamiseks.

Keskkoogu linnalt saadud komplekteerimissumma tabelis näitab kahanemist. Tegelikult oli see sama võrdluses eelmise aastaga. Lihtsalt 2012. a lõpus saadi linnalt komplekteerimiseks lisaraha.

Keskkoogu riigipoolse toetuse kasv 2013. aastal oli 10,2% võrreldes eelmise aastaga. Põhjus selles, et 2012. a jäi keskkogus osa ekspertide poolt hinnatud teoste ostmiseks eraldatud riigieelarvelist raha kasutamata ning need summad kasutasid ära külaraamatukogud.

Projektid, toetused	Periood	Summa
Kultuurkapitali Saaremaa ekspertgrupp		
Salme Salme raamatukogu 110. sünnipäeva korraldamine	1.11.2013- 10.12.2013	150
Taritu raamatukogu Taritu raamatukogu 90. sünnipäeva näituse ja konverentsi korraldamine	1.05-30.10.2013	200
Valjala raamatukogu Valjala raamatukogu 130. sünnipäevale pühendatud üritustesari "Lood"	1.10.-1.12.2013	150
Saare Maakonna Keskraamatukogu		
• Jututunnid raamatukogus	1.04.-31.05.2013	100
• "Kuressaare krimijutt" (trükise väljaandmine)	20.05-31.07.2013	300
• Raamatukogukontserdi "Lood ja laulud" korraldamine	1.09-29.11.2013	250
• "Astrid Lindgren 105 - Segasumma suvila jõulud" töötubade läbiviimine	20.11-31.12.2012 (raha laekus 2013. a alguses)	175
Eesti Kultuurkapital (rahvakultuuri sihtkapital)		
Saare Maakonna Keskraamatukogu Jututunnid raamatukogus	1.04.-31.05.2013	250
Hasartmängumaksu Nõukogu		
Saare Maakonna Keskraamatukogu Pärimusaasta 2013 lõpetamine – tulevikupärimus Lotte näol	11.11.2013- 31.12.2013	520
Kultuuriministeerium		
Saare Maakonna Keskraamatukogu Koolitusprogramm "Poola. Kirjandus, kirjanikud ja raamatukogud"	1.03.2013- 30.06.2013	550
Ameerika Suursaatkond		
Saare Maakonna Keskraamatukogu (ingliskeelsete raamatute ja ajakirjade ostmine, ürituste korraldamine ja 2 töötaja Ameerika infopunktide töökorraldusalane koolitus Viinis)	01.10.2012- 30.09.2013 1.10.2013- 30.09.2013	8407

Projektitoetuste abi erinevate raamatukoguürituste läbiviimisel on väga oluline. Seeläbi on olnud võimalik pakkuda lastele erinevaid tegevusi, korraldada raamatukogude juubelikonverentse ning kutsuda raamatukogudesse huvitavaid esinejaid nii kohapealt, kuid mis väga oluline - ka mandrilt.

Investeeringuteks kulutati maakonnas 6666 eurot (Torgu raamatukogu katuse remont).

Omatulu teeniti põhiliselt printimise, paljundusteenuste, viiviste, skaneerimise ja fakside saatmise eest. Keskraamatukogu sõlmis koostöölepingu Tarbijakaitsega ning sai omatulu ka ruumi rendist.

2.3 Struktuur

Saare maakonna raamatukogude võrgus 2013. aastal muudatusi ei olnud.

Külaraamatukogud olid avatud sõltuvalt koosseisust 94-290 päeva aastas (ka keskkogu 290 päeva).

Väikesed muutused lahtiolekuaegades olid Abruka, Leisi, Metsküla ja Tornimäe raamatukogus.

Eesti Posti lepingulisena osutab alates 2008. a postiteenuseid Torgu raamatukogu ning alates 2012. a ka Valjala raamatukogu.

Keskraamatukogus toimus muudatus muusika- ja videosaali töökorralduses. Kuna muusikat kuulatakse ja filme vaadatakse aasta-aastalt aina vähem, siis ei olnud enam vajadust ainult selle valdkonna teenindaja järele. Nüüd teenindavad muusika- ja videosaali külastajaid vajadusel kõik laenutusosakonna töötajad. Muusikatuppa avariilitele paigutati ka laenutusosakonna muusika, teatri- ning filmikunstiga seonduv kirjandus.

2.4. Personali juhtimine ja areng

Külaraamatukogudes oli 2013. a töötajaid 33. Täiskoormusega töötasid neist 22, koormusega 0,9 üks, 0,8 kolm, 0,75 viis, 0,6 üks ja 0,5 koormusega 1 töötaja. Vähendati Tornimäe raamatukogu juhataja töökoormust – endise 1,0 asemel 0,9. Muudatust põhjendas vald lugejate arvu vähenemisega.

Mustjala valla mõlema raamatukogu (Mustjala ja Võhma) juhatajaks on üks ja sama inimene (kokku 1,0 koormusega). Mustjala raamatukogu on avatud nädala 3 esimest päeva ja Võhma 2 viimast.

Tagavere raamatukogu juhatajaks sai Pille Aus (seoses endise juhataja pensionileminekuga).

Keskraamatukogus töötas 2013. a nagu eelmiselgi aastal 21 töötajat, sh kaks 0,5 koormusega. Seoses ühe töötaja pensionileminekuga ning ühe uue raamatukoguhoidja tööleasumisega toimus keskkogus töötajate ametikohtadealaseid ümberpaigutusi ja ka väikesi muudatusi tööülesannetes.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest

Saare maakonnas töötab 54 raamatukoguhoidjat, kellest 24 on kõrgharidusega (sh 16 raamatukogunduslik) ja 30 keskharidusega (sh 10 raamatukogunduslik).

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundi arv (koolituse pikkus)	Raamatukogu-hoidjate arv, kes osalesid täienduskoolitusel	Koolituseks kulutatud
Abruka	17	93	1	205
Aste	14	171	1	200
Eikla	13	86	1	184
Hellamaa	10	74	1	366
Kaali	5	55	1	259
Kaarma	12	49	1	184
Kihelkonna	8	34	1	40
Kõrkvere	15	105	1	217
Kärla	11	84	2	199
Laimjala	12	52	1	200
Leisi	6	23	1	50
Liiva	10	78	1	451
Lümanda	11	83	1	228
Metsküla	14	102	1	118
Mustjala, Võhma	11	41	1	95
Orissaare	29	231	4	359
Pihtla	10	51	1	100
Pärsama	8	35	1	31
Randvere	13	85	1	180
Ruhnu	2	7	1	10
Sakla	18	104	1	250
Salme	15	93	1	220
Sandla	8	37	1	100
Tagavere	11	196	1	220
Taritu	11	83	1	200
Torgu	5	17	1	25
Tornimäe	18	105	1	147
Valjala	13	174	1	235
Võhma	0	0	0	0
Keskkogu	30	886	21	8789
Kokku	360	3234	53	13862

* Mustjala ja Võhma raamatukogu juhib üks üks ja sama töötaja.

Koolituskuludeks läks maakonna raamatukogudes 13862 eurot, mis on 1,9% eelarvest ning 3,2% tööjõukuludest. Keskkogu koolituskulud olid 8789 eurot, mis moodustab keskkogu eelarvest 3,1% ning 4,7% tööjõukuludest. Keskkogu töötajate koolituskulude summat tõstis märgatavalt Ameerika Suursaatkonna rahastatud 5499-eurone toetus kahe töötaja Ameerika teabenurkade alaseks koolituseks Viinis (American Corners management workshop).

Koolituse teema	Korraldaja	Osavõtjate arv
Loodusturismi talvekoolitus	Eesti Maaülikool, Ülikoolide Keskus Saaremaal	Abruka

Kirjandusfoorum: Rahvuskirjandus 21. sajandil	RR, Eesti Kirjastuste Liit	Abruka
Töötuba "Kuidas pikendada raamatu eluiga" Maakonna turismiasjaliste õppepäev	RR, Eesti Kirjastuste Liit SA Saaremaa Turism Reiting	Abruka Abruka Abruka
Klienditeeninduskursus raamatukogutöötajatele		
Maakondlik arengukonverents ERÜ kõne-ja aastakoosolek	Saare Maavalitsus RR	Kihelkonna Kõrkvere, Orissaare, Taritu, keskkogu 2
Töötervishoid	Punane Rist	Kõrkvere
Kodanikuühiskonna konverents "Väärtustatud kodu ja motiveeritud kodanik" Prima Vista patroonide vestlusring „Võim ja vaim“	Saaremaa Arenduskeskus MTÜ Kirjandusfestival Prima Vista MTÜ Kirjandusfestival Prima Vista	Kõrkvere Laimjala Laimjala
Raamatuköitmise ja Paberimuuseumi töötuba Prima Vista raames		
Eesti artiklite andmebaasi ISE koolituspäev Õige aeg õppida rahatarkust	RR ETKA Andras / Pangaliit/ Muhu Vallavalitsus	Liiva Liiva
Esmaabikoolitus Lasteraamatukogutöötajate õpipäev	Andrus Lehtmets Lastekirjanduse Keskus	Metsküla Orissaare
Psüühiline trauma läbi lapse silmade	Traumateraapia- ja Koolituskeskus OÜ	Orissaare
Digitaalne Mälu 5 "Sõnakunst ja e-vabadus: autorikaitsest vabakasutuseni" Infoteaduste teabe ABC	RR RR	Orissaare Keskkogu, Orissaare
Väärivate ülikooli loengud: <ul style="list-style-type: none"> Väärikus ja vananemine. Toitumine tõhusalt igas eas Kust kaob maa ja kuhu tuleb meri ehk mida on teinud (teeb) tormine meri Saaremaa randadele Eesti Geenivaramu: tänapäev ja tulevikuvõimalused Meresõit läbi aegade Kommunikatsioonist nii ja naa: kuidas ja kust tekivad meie ellu tähendused? Kadaka kui puuliigi suur 	SA Ülikoolide Keskus Saaremaal	Pihtla Pihtla Pihtla Pihtla Pihtla Pihtla

<ul style="list-style-type: none"> mitmekesisus Saaremaa maastikus • Üks saar, üks omavalitsus • Taimse toidu osa kasvajaennetuses – mis, kuidas ja milleks? • Kuidas hoida südant tervena • Teekond peast südamesse on tee tervise ja õnne juurde • Hiina kasvav roll maailma majanduses ja poliitikas ning mida see meie jaoks tähendab 		<p>Keskkogu 2 Keskkogu 2</p> <p>Keskkogu 2 Keskkogu 2 Keskkogu 2</p> <p>Keskkogu 2</p>
Koolitus KOP projektide muudatustest	Saaremaa Arenduskeskus	Sakla
Mentorklubi koolitus MTÜ-dele (tööõigus, õigussuhted, raamatupidamine MTÜ-dele)	Saaremaa Arenduskeskus	Sakla
Vabatahtlikuna kodanikuühiskonnas	SAK, Kodukant	Sakla
Algkoolitus KOV volikogu liikmetele	SA Ülikoolide Keskus Saaremaal	Sakla
Kuidas korraldada näitusi ja väljapanekuid?	Eesti Käsitöoliit	Sakla
Pärimusaasta lõpu pärandiralli ettekanded (Põide kiriku arhitektuurist ja edasisest perspektiivist; Pära, pärand ja pärimus; Põnevat pärandkultuuri Saaremaalt; Sõjavara Muuseum Põripõllul)	Põide kirik, Põripõllu Sõjavara muuseum	Tornimäe
Infopädevuse alused	Tartu Ülikool	Valjala
Lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia	Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia	Valjala
Turunduse praktiline juhtimine	Eesti Lastekirjanduse Keskus	Keskkogu
Turunduse praktika ja kogemused	Eesti Lastekirjanduse Keskus	Keskkogu
XI Eesti koolituskonverents: Organisationsõppimine kui eluviis	Tallinna Konverentsid	Keskkogu
Rahvaraamatukogude suveseminar põhjarannikul	ERÜ, RR	Keskkogu 2
X lasteraamatukoguhoidja päev	Eesti Lastekirjanduse Keskus, Harju Maakonna Keskraamatukogu	Keskkogu
Artikli MARC21 rahvaraamatukogude koolitus	RR	Keskkogu
Ameerika nurga töötajatele korraldatud koolitus American Corners Management Workshop Viinis	USA Suursaatkonna Viini Keskus	Keskkogu 2
Raamatukogu kui noortekeskus	Tallinna	Keskkogu

Kogude toimkonna ja ERÜ rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma ühisseminar	Keskraamatukogu ERÜ	Keskkogu
Töökeskkonna täiendkoolitus	Personalekspert OÜ	Keskkogu
Töökeskkonna volinike ja nõukogu liikmete väljaõppekoolitus	Personalekspert OÜ	Keskkogu
Esmaabiandja väljaõpe	Juunika Õppekeskus	Keskkogu 2
Autoriõigus (Kalev Rattus)	Saare Maavalitsus	Keskkogu

2.4.2 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

Maie Alas – Salme raamatukogu juhataja

- Ettekanne Albert Uustulndi elust ja loomingust mälestusüritusel “Läbi päikese ja tuule koduni rannamäel”

Urve Vakker – Taritu raamatukogu juhataja

- Ettekanne kirjanduslikul päraslõunal ”A.Uustulndi elust ja loomingust”

2.4.3 Maakonnaraamatukogu osa koolituse korraldamisel

Keskkogu korraldas 2013. aastal 8 koolituspäeva Kuressaares, 5 õppesõitu maakonna raamatukogudesse ning koolitus- ja kultuurireisi Põhja-Poolasse.

Koolituspäevad toimusid tavaliselt kord kuus (va suvekuud). Mitte kitsalt erialased koolituspäevad – kirjanduslikud ning üldkultuurilised loengud ja kohtumised – olid avalikud ning neist said osa ka gümnaasiumiõpilased, lasteaiakasvatavad ja muu huviline linnarahvas.

Koolituspäevad:

- Jaan Urvet ”Avalik esinemine” (43 raamatukoguhoidjat)
- Taavi Tuisk ”Uudise kirjutamine” (29 raamatukoguhoidjat)
- Piret Päär ”Kolm tarkust ja veel üks” (22 raamatukoguhoidjat)
- Hendrik Lindepuu ”Poola kirjandus” (37 raamatukoguhoidjat)
- Poola kirjandusest kolleegidele (21 raamatukoguhoidjat)
- Helge Saar, Katrin Sepp ”Rahvaraamatukogude laager põhjarannikul”, Tia Suurhans ”2012-2013 ilmunud laste teadmiskirjandus”, raamatututvustused kolleegidelt kolleegidele - 2013. a I poolaastal ilmunud 19 laste- ja noorteraamatut (29 raamatukoguhoidjat)
- Liilia Mesila ”Õige aeg õppida rahatarkust!” (38 raamatukoguhoidjat)
- Urve Kirss ”Põide õpetaja Carl Nikolai von Nolckeni elust ja tööst”, X kirjanike tuur ”Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes” - Krista Ojasaar, Janika Kronberg, Indrek Hirv (28 raamatukoguhoidjat)

Väljasõidud külaraamatukogudesse olid seotud raamatukogude juubeliüritustega, kus oli võimalik kuulata ka huvitavaid ettekandeid.

Õppesõidud:

- Metsküla raamatukogu 85. juubel : Liia Uussaar ”Ülevaade raamatukogu ajaloost”, Imbi Oolup ”Metsküla ajalugu ja tänapäev”, Aili Ansper ”Raamatukogu- ja sotsiaaltööst” (31 raamatukoguhoidjat)

- Taritu raamatukogu 90. juubel : Priit Penu "Kilde Lümända valla ajaloolaekest", Urve Vakker "Taritu raamatukogu läbi aegade", folkloorikava "Meite pere lambalugu" (30 raamatukoguhoidjat)
- Abruka raamatukogu 85. juubel : kirjanduslik matk, inspiratsioonipingi avamine, Helle Kesküla "Abruka raamatukogu viis viimast aastat" (14 raamatukoguhoidjat)
- Valjala raamatukogu 130. juubel : Bruno Pao "Valjala raamatukogu arenguloost", Taive Särg "Valjala kandi rahvapärимusest ja selle kogumisest 1876-1986", Jaanika Laende tutvustas oma raamatut "Ullipi seiklused" (30 raamatukoguhoidjat)
- Salme raamatukogu 110. juubel : Kaie Holm "Valimised möödas. Kuidas põhjendada uuele vallavanemale raamatukogust tõusvat kasu?", Jaanus Reede "Aastaringid Salme valla ajatüvel", Maie Alas "Salme raamatukogu läbi aegade" (25 raamatukoguhoidjat)

Juunis toimus õppe- ja kultuurireis Põhja-Poolasse, kus külastati Gdanski ja Heli raamatukogu. Osales 26 Saare maakonna raamatukoguhoidjat ning lisaks veel 2 kolleegi Hiiumaalt ja üks Pärnust.

Reisile eelnes, nagu eelnevate aastate õppereisidegi puhul, kirjanduslik kodutöö. Valiti 18 poola kirjandusteost (nii klassikasse kuuluvat kui ka kaasaegset). Iga raamatut luges 2 raamatukoguhoidjat. Loetud raamatuid tutvustati ka kolleegidele. Peاراamatukoguhoidja koostas loetud teoste autorite elu ja loomingu kohta ka Power Pointi esitluse. Lisaks kuulati Hendrik Lindepuu loengut poola kirjandusest.

Aasta lõpus väljastas keskkogu igale külaraamatukoguhoidjale tõendi aasta vältel keskkogu poolt korraldatud koolituspäevadel osalemise kohta.

Mandril toimuvatest koolitustest sagedasemat osasaamist takistasid napid eelarvelised vahendid. Koolituse hinnale lisanduvad suured sõidu- ning tihti ka majutuskulud. Seetõttu peavad maakonna raamatukoguhoidjad keskkogu tegevust töötajate harimisel ja enesetäiendamisevõimaluste pakkumisel ning koolituspäevade korraldamisel väga oluliseks. Rahul on oldud ka pakutavate koolitusteemadega.

Keskkogu on püüdnud seminaridele kohapeale kutsuda huvitavaid esinejaid. Eks lektorite mere taha kutsumine ole samuti kallis. Seetõttu oleme tänulikud kohalikele omavalitsustele, kes toetavad oma töötajate täiendõpet ning ka Kultuuriministeeriumile projektipõhiselt saadud koolitustoetuse eest.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

Kutsekoolituse on läbinud 21 maakonna raamatukoguhoidjat.

III kutsekvalifikatsioon on omistatud 19 töötajale (sh keskkogus 4), IV kutsekvalifikatsioon 20 töötajale (sh keskkogus 10) ning V ühele keskkogu töötajale.

2013. a alustas õpinguid Tartu Ülikoolis magistriõppes organisatsiooni infotöö õppekaval Taritu raamatukogu juhataja Urve Vakker.

Keskkogu töötaja Tiiu Liventaal jätkas varem katkenud õpinguid Tallinna Ülikooli muusikateaduskonnas orkestri dirigeerimise ja pilliõpetuse erialal.

Tagavere raamatukogu juhataja Pille Aus alustas õpinguid Eesti Rahvusraamatukogu poolt korraldatud kutsekoolitusel, mis lõpeb 2014. a kevadel.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Liia Uussaar (Metsküla) – valiti kolleegide poolt Saare maakonna 2013. aasta parimaks maaraamatukoguhoidjaks, auhinna „Aasta maaraamatukoguhoidja 2013“ nominent, ERÜ tänukiri

Liili Ader (Mustjala, Võhma)

- 2 tänukirja seoses Eesti Vabariigi 95. aastapäevaga (üks tänukiri raamatukogule ja teine nimeliselt töötajale hea töö eest vallas ja külades)
- tänukiri rahvamaja ja külade ringide aktiivse töö eest seoses Mustjala rahvamaja sünnipäevaga
- tänukiri Kaitseliidult aktiivse töö eest noorkotkastega
- tänukiri Võhma Spordi- ja Kultuuriseltsilt aktiivse koostöö eest.

Kaarma valla raamatukoguhoidjad **Helle Kesküla** (Abruka), **Lea Raamat** (Aste), **Urve Pihl** (Eikla), **Lembi Mets** (Kaarma) ja **Laine Krischka** (Randvere) – Kaarma vallalt väike meene tehtud töö eest.

Aive Sepp (Laimjala)

- Laimjala vallavanema tänuplaad abi eest Väikese väina suvemängude korraldamisel

Erika Pints (Liiva)

- tänukirjad Muhu Lasteaialt ja Muhu Noortekeskuselt

Janne Sepp (Pihntla)

- Pihntla Vallavalitsuselt tänukiri ja soodushinnaga ooperipiletid
- Pihntla Algkool-Lasteaialt 2 tänukirja meeldiva koostöö eest

Agnessa Sepp (Sakla)

- tänukiri “Teeme ära” vabariiklikult staabilt ”Aitüma, et oled aidanud sel imel sündida”
- tunnuskiri Saaremaa Kodukandilt Vabatahtliku töö eest külaelu arendamisel, vastuvõtt Kuressaare linnuse kapiitlisaalis
- liikumise Kodukant tänukiri Eesti külade X Maapäeva läbiviimisele kaasaaitamise eest
- T. H. Ilvese vastuvõtt Pärnu Kontserdimajas (vabatahtlike töö tunnustamine)

Saare maakonna raamatukoguhoidjate suur soov oleks, et kord aastas saaks riiklikul toetusel korraldada maakonnakeskuses kohapeal Eesti Rahvusraamatukogu, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia või Tallinna Ülikooli raamatukoguspetsialistide loengupäeva.

Koolitusi oodatakse järgmistel teemadel: kõik e-raamatusse puutuv (seadused, komplekteerimine jne), vallalehtede bibliografeerimine, kultuuripoliitika, juhtimine, lugejateenindus, erinevad andmebaasid, raamatukogusid puudutav seadusandlus, eesti ja eri rahvaste kirjandus ning lastekirjandus.

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine

2.5.1 Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht

Abruka raamatukogu asub Abruka sadamahoones. Seoses 2013. a toimunud hoone funktsioonide ja omandisuhete muutumisega anti enamuse varem raamatukogu kasutada olevast majast rendile MTÜ Abruka Rannaniit. Ruumi on raamatukogu käsutuses praegu väga vähe, kuid raamatukogu juhataja loodab juurdeehitust kas 2014. või 2015. aastal.

Eikla raamatukogu jaoks oli 2013. aasta suurte muutuste alguse aasta. Lammutati endine koolihoone, kus oli raamatukogu ning varasemal ajal ka kool, lasteaed ja klubi. Põhisosa teavikutest toimetati endise Kaarma koolihoone ruumidesse. Raamatukogu tegutseb soojakus.

Ehitusjärgus on Eikla külamaja, kuhu saab ruumi ka raamatukogu. Oletatav hoone valmimisaeg on 2014. a juunis.

Kaarma raamatukogu kolis väga kitsukesest kortermaja ühetoalisest korterist tegevuse lõpetanud Kaarma koolimaja ruumidesse. Raamatukogule mõeldud avarates ruumides tehti sanitaarremont, värviti seinad ja lihviti põrandad.

Vahetati Torgu raamatukogu katus.

Kärla raamatukogus toimus 2012. aasta kevadest kuni 2013. a. kevadeni raamatukogu põrandakonstruksioonide ekspertiis. Tehti perioodiliselt mõõdistusi, et selgitada välja kui palju põrand aasta jooksul vajub. Mõõtmised näitasid, et põrand vajub 0,6 mm aastas. Volikogu ja vallavalitsuse otsusel toimus kevadel vallamajas ruumide ümbejaotus, mille tulemusena koliti raamatukogu I korrusele.

Endiselt on Kärla raamatukogus suur ruumipuudus. Juunis ja juulis oli rahvamaja detailplaneeringu avalik väljapanek. Juurdeehitusse saab ruumid ka raamatukogu. Plaanide kohaselt algab rahvamaja ehitus 2015. aastal. Projekteerimisel on arvestatud raamatukogutöötajate soovide ja ettepanekutega.

Hellamaa raamatukogu sai 2013. a pakettaknad. Ruumid aga vajavad kapitaalremonti. See teostatakse kogu maja renoveerimise ja kapitaalremondi käigus. Pole kindel, et see saab teoks 2014. aastal.

Remonti vajaks ka Kõrkvere raamatukogu. Paraku 2014. a valla eelarves selleks vahendid puuduvad.

Ruhnu raamatukogu mureks on jätkuvalt majas vee- ja kanalisatsiooni ning ka WC puudumine. Millal need tööd teostatud saavad ei ole teada.

2.6 Raamatukogu arendustegevused

Raamatukogude eesmärgiks oli kogu oma tegevusega (põhiteenuste pakkumine, üritused, kasutajakoolitus jne.) säilitada ja ka suurendada oma olulist rolli kohalikus elus nii kultuuriastuse kui ka kogukonna suhtluspaigana.

Aste, Kaarma ja Randvere raamatukokku paigaldati vanemaealistele inimestele mõeldud suhtlemisportaal Virtu. Inimestel, kellel on selles süsteemis kontakt, saavad omavahel suhelda.

WIFI leviala on olemas keskraamatukogus ja 23 maaraamatukogus.

Riistvara osteti Kihelkonna ja Kärla raamatukogus. Viirusetõrjet uuendati keskkogus ja 6 külaraamatukogus.

Hellamaa ja Orissaare raamatukogu ostsid vöötkoodilugeri, Laimjala värviprinteri, Pihtla kohaviidaprinteri ning Taritu raamatukogu skanneri.

Keskkokku on renditud kokku 25 arvutit ja 15 monitori. 2013. a uuendati 4 arvuti rendilepingut ja renditi juurde 3 arvutit, osteti vöotkoodilugeja ja 2 jääkväärtusega arvutit.

2.7 Raamatukogude koostöö

Kõigil maakonna külaraamatukogudel on head ja tulemusrikkad koostöosuhted kohalike omavalitsuste, oma piirkonna rahvamajade, koolide, muuseumide, teiste raamatukogude ning seltsidega, külakeskusega (Hellamaa), ka kaitseliiduga (Võhma, Mustjala). Olulised maaraamatukogude koostööpartnerid olid veel: Muhu Noortekeskus (Liiva); Orissaare Ajaloo Toimkond, MTÜ Orissaare Tugikeskus, Eesti Töötukassaga (Orissaare); Randvere Tööõppekeskus (Randvere) ja Tornimäe Õigeusu Kiriku (Tornimäe).

Kärla ja Taritu raamatukogu juhatajad osalesid perioodiliselt toimuvatel valdade allasutuste juhtide nõupidamistel. Kaarma valla 5 raamatukogu juhatajad tunnistavad, et nende koostöö on just viimastel aastatel hoogustunud. On käidud üksteisel külas, arutatud ühiselt erialaseid probleeme ning tehtud vallavalitsusele ettepanekuid töö parandamiseks.

Saare Maakonna Keskraamatukogu rolli maakonna rahvaraamatukogude töö koordineerimisel, komplekteerimisel, meetodilisel juhendamisel ja täiendõppe korraldamisel hindavad maaraamatukogude juhatajad väga oluliseks ja heaks. Koostöö on mõlemapoolselt olnud väga meeldiv ja sõbralik.

2012. a. hakkasid külaraamatukogude juhatajad iga kvartali lõpus (va suvekuud) saatma keskkokku teavet oma raamatukogu tegemiste kohta (sisetöö, raamatukogu üritused ja koolitused, juhataja ettevõtmised jne). See jätkus ka 2013. aastal. Pearaamatukoguhoidja koostas kvartaliinfost kokkuvõtte ning saatis siis selle külaraamatukogude listile. Külaraamatukoguhoidjad on rahul, sest on ju kasulik ja huvitav teada, mida tehakse teistes maakonna raamatukogudes.

Keskraamatukogul jätkus meeldiv koostöö erinevate Kuressaare linna asutuste, eriti Kunstikooli, Kuressaare Ametikooli, mõlema gümnaasiumi ning lasteaedadega. Head koostööpartnerid olid ERÜ, Kultuuriministeerium, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Rahvusraamatukogu ja Hoiuraamatukogu, Põhjamaade Ministrite Nõukogu, Soome Instituut, Poola Suursaatkond, Deltmar, Kuressaare Linnavalitsus, Saaremaa Muuseum, Saare Arhiivraamatukogu, Kuressaare Kultuurivara, Saare Maavalitsus ja Eesti Tarbijakaitseamet.

Jätakuvalt olid tihedad koostöösidemed USA Suursaatkonnaga. Pidev suhtlemine toimub saatkonna eestlastest töötajate Aita Ilja ja Tiiu Vitsutiga. Meie raamatukogu külastas ka USA suursaadik Jeffrey D. Levine.

Väga hästi on sujunud maakonna raamatukogude koostöö OÜ Deltmari ja Meelis Lilbokiga. Vajadusel on alati saadud nõuandeid ning programmi on sisse viidud nii mõnigi meie maakonna raamatukogude poolt soovitud uuendus.

3. Kogud

3.1 komplekteerimise põhimõtted ja uuendused

Vajalik on tagada komplekteerimine vastavalt riigipoolse lepingu tingimustele, rahuldades samal ajal kõigi lugejagruppide huvid ja vajadused. Eelistame eesti ilukirjandust ja algupärast lastekirjandust ning õppetööd toetavat teadmiskirjandust.

Kõik maakonna raamatukogud komplekteerivad oma kogud keskraamatukogu kaudu. Maakonna külaraamatukogude juhatajad teevad valiku saadetud tellimislehtede põhjal ise, lähtudes oma rahalistest võimalustest ning arvestades oma raamatukogu teeninduspiirkonna eripära – kooli või lasteaia olemasolu, piirkonnas asuvad asutused. Arvestada tuleb ka suvitajate soovidega jne. Valdadesiseselt teevad raamatukogud teavikute tellimisel koostööd. Ühiselt otsustatakse, kes mida ostab.

Väga sageli rakendame järelkomplekteerimist, kui raamatu suhtes ilmneb suurem huvi. Aga tihti ka seepärast, et esialgselt on tellitud liiga ettevaatlikult, teadmata tegelikku raamatu sisulist väärtust. Maaraamatukogud tellivad tavaliselt 1 eksemplari, keskraamatukogu 1-2 eksemplari, tuntumate autorite teoseid või menukeid 3, väga harva 4 eksemplari. Kordustrukkide tellimisel arvestame varasemate trükkide seisukorda ja nõudlust.

Võrdluses eelmise aastaga jäi omavalitsuste ja riigi poolt teavikute soetamiseks eraldatud raha samale tasemele. Riik eraldas elaniku kohta 1,60 €, Kuressaare linn 0,93€ ja vallad keskmiselt 2,10 € elaniku kohta.

Omavalitsustest kõige vähem eraldas 2013. a elaniku kohta teavikute ostmiseks raha Kaarma vald 0,81€. Kõige rohkem oli omavalitsuste raha väikesaartel asuval Abruca raamatukogul 8,30 € ja Ruhnu raamatukogul 9,10 € elaniku kohta.

Erinevate asutuste ja üksikisikute poolt annetati maakonna raamatukogudele kokku 1731 teavikut. Annetuste osakaal saabunud teavikutest oli 14,5%. Suurim annetaja oli Hoiuraamatukogu.

2013. aasta jooksul kustutati raamatukogudest 8989 teavikut, sh 1845 keskkogus. Tasuta raamatute laatasid maakonna raamatukogud korraldanud ei ole, sest üleliigsete raamatute pakkumine raamatukogudes käib jooksvalt aastaringelt. Keskkogu laenusosakonnas asuv kärü täitub ja tühjeneb pidevalt raamatukogust mahakantud või lugejate poolt sinna toodud neile mittevajalike koduraamatukogu teostega.

Inventuur toimus Abruca, Pihtla ja Tagavere raamatukogus.

Trükiste saabumine Kuressaarde toimus enamasti tarnijate kulul. Tarnijatega, nagu Varrak, TRT Hulgi, Rahva Raamat, Apollo, Bestkaup, on sõlmitud aastate jooksul head sidemed ja nad teevad raamatukogudele soodustusi. Partneriteks olid veel OÜ Teek, Sinisukk, Äripäev. Vajadusel tellisime majandusvedude teenust AS-lt Tehtal. Raamatupakkide toimetamise üks kord kuus külaraamatukokku organiseerisid raamatukogude juhatajad ise.

3.1.1 Raamatu komplekteerimine

Maakonna raamatukogudesse tuli juurde 2013. a:
11729 eksemplari raamatuid (2012 -12148 eksemplari),
sh 10054 (2012 -10269 eksemplari) ostud ja 1675 (2012 - 1879 eksemplari) annetused.

Juurdetulnud ilu- ja lastekirjandus moodustas üldkogusest 66% nagu eelmiselgi aastal, võõrkeelne kirjandus 1,98% (2012 – 2,2%).

Maakonda osteti raamatuid vähem 215 eksemplari. Teaviku keskmiseks hinnaks kujunes 2013. a 10,66€ (aastal 2012 10,10€, 2011 – 9,30€).

Keskkoogu fondi lisandus 2013. a:

3323 eksemplari raamatuid (2012 - 3069 eksemplari), millest 2819 olid ostud (2012 - 2599 eksemplari) ja 504 annetused (2012 - 470 annetust). Nimetusi tuli juurde 2470.

Keskkoogusse ostetud raamatutest moodustas ilu- ja lastekirjandus 50,4 %, võõrkeelseid oli raamatuostudest 4%.

Ameerika Suursaatkonna toetusel osteti keskkokku 49 ingliskeelset raamatut ja telliti 7 nimetust ajakirju.

E-raamatuid maakonda ostetud ei ole.

3.1.2 Perioodika komplekteerimine

Sõltuvalt raamatukogu suuruselt ja asukohast oli maaraamatukogudesse tellitud 2-41 nimetust ajakirju ja 3-12 nimetust ajalehti.

Keskkoogus oli võimalik lugeda 101 nimetust ajakirju ja 19 nimetust ajalehti.

Vastavalt riigieelarvest eraldatud teavikute ostu tingimustele telliti SA Kultuurileht väljaandeid maakonda 4887,37 € eest. Ajakirja Raamatukogu telliti maakonna kõikidesse raamatukogudesse, Nukitsat soovis 17 raamatukogu.

3.1.3 Auviste komplekteerimine

Auviseid tuli maakonna raamatukogudesse juurde 148 (2012 – 267), millest 95 olid ostud (2012 – 204) ja 53 annetused (2012 – 63). Keskkoogusse 77 (2012 – 142), sh 61 ostud (2012 – 135) ja 16 annetused (2012 -7).

Elektroonilisi teavikuid said maakonna raamatukogud juurde 14 (2012 – 20), sh keskkogu 6 (2012 – 13).

Auviste ja elektrooniliste teavikute komplekteerimine on vähenenud, kuna ajad on muutunud ning sedalaadi raamatukoguteavikute kasutamise vastu on huvi muutunud väga väheseks.

Kataloogid

Saare maakonna rahvaraamatukogud kasutavad raamatukoguprogrammi RIKS. Programm on olemas keskkogul ja kõigil 29 maaraamatukogul. Lisaks keskkogule laenutavad elektrooniliselt 28 külaraamatukogu. Hellamaa raamatukogu alustab elektroonilise laenutamise 2014. aastal.

4. Raamatukoguteenused

Raamatukogude registreeritud lugejad on 35% maakonna elanikest, Kuressaare elanikest 43%.

Raamatukoguteenuste osas erilisi muudatusi ei toimunud. Tasulised teenused olid printimine, paljundamine, skaneerimine ja faksi saatmine.

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine

Nii kesk- kui külaraamatukogudes on kättesaadavad kohaliku omavalitsuse tegevust käsitlevad dokumendid, maaraamatukogudes ka valla infolehed.

Interneti vahendusel oli võimalik mistahes infot otsida peale keskkogu ka 29 külaraamatukogus. Avalikud internetipunktid töötavad raamatukogude lahtiolekuaegadel.

Külastajate käsutuses on nagu eelmiselgi aastal 68 arvutit (sh 15 keskkogus).

Külaraamatukogude juhatajad tõdevad, et maaraamatukogudes on interneti külastatavus vähenenud, sest pea igas kodus on internetiühendus nüüdseks olemas. Tihedam on internetipunktide külastamine suvekuudel, kui Saaremaad külastavad turistid ja puhkajad.

Keskraamatukogu avaliku internetipunkti külastuste arv jäi samale tasemele võrreldes 2012. aastaga.

AIP-de kasutajad külastasid põhiliselt internetipanka, sotsiaalmeedia kanaleid, infoportaale, ajalehtede võrguväljaannete lehekülgi, osteti praami- ja lennupileteid, otsiti infot vaatamisväärsuste kohta jne. Juhendamist vajavad inimesed kõige rohkem mailikonto loomisel ja toimingute juures, kus on vaja kasutada ID kaarti.

4.2 Raamatukogu kasutamine

Raamatu- kogu	Lug-d 2012	Lug-d 2013	Muut- us(+/-)	Külas- tused 2012	Külas- tused 2013	Muutus (+/-)	Virtuaa- lkülas-d 2012	Virtuaal- külas-d 2013	Muut- us(+/-)
Linna/maa- konna rmtk	12640	12301	- 3%	217708	210071	- 3%	33063	36142	+ 9%
Sh keskk	6428	6128	- 5%	125481	116277	- 7%	9490	8722	- 8%

Raama- tukogu	Laenut-d 2012	Laenut-d 2013	Muutus (+/-)
Linna/maakonna rmtk	324580	305369	- 6%
Sh keskk	131328	118158	- 10%

2013. aastal oli arvnäitajates maakonnas tervikuna tagasimineku, ja virtuaalkülastused. Seitsmel külaraamatukogul (Aste, Laimjala, Metsküla, Randvere, Sakla, Salme, Tornimäe) aga suurenes lugejate, külastuste ja laenutuste hulk.

Arvnäitajate vähenemise põhjuseks on kindlasti elanike arvu ja ka laste arvu pidev vähenemine Saare maakonnas, samuti lugejaskonna vananemine ning raamatukogude kinniolemised (Eikla, Kaarma) kolimise tõttu.

Maaraamatukogude töötajate sõnutsi on külaraamatukogude lugejate eelistuseks eesti kirjandus. TOP kümme külaraamatukogudes oli: Tohvri, E. „Mere taga“, Sepp, A. „Langevate tähtede serenaad“, Lembe, M. „Segased seigad“, Tohvri, E. „Kaamos“, James, E. L. „Viiskümmend halli varjundit“, Sepp, A. „Põimunud saatuselõngad“, Sumberg, K. „Pühapäevaisa“, Oksanen, S. „Kui tuvid kadusid“, Jaanimaa, L. „Tule eile meile“, Hannah, K. „Maja salapärase järve ääres“.

Endiselt on maalugejate seas populaarsed „Minu...“ sarja raamatud ning elulooraamatud, palju laenutatakse kriminaal- ja armastusromaane, ajalugu, psühholoogiat, käsitööd, toiduvalmistamist ning kodukujundamist käsitlevaid raamatuid.

Populaarsemad perioodikaväljaanded maaraamatukogudes nagu eelmiselgi aastal olid: Eesti Naine, Elukiri, Kodutohter, Kroonika, Tiiu, Maakodu, Imeline Ajalugu ja Imeline Teadus ning ajalehtedest loeti kõige enam maakonna päevalehti Meie Maad ja Oma Saart, rohkem huvi pakkusid veel Maaleht, Õhtuleht, Postimees ja Eesti Ekspress.

Kultuuriperioodikat loetakse maal vaatamata soovitudele ja tutvustustele kahjuks siiski äärmiselt vähe. Mitmed ajakirjadest on liialt spetsiifilised ja kindlale temaatikale suunatud, et tavalugejat lugema kutsuda. Rohkem huvi on pakkunud Sirp, Keskus, Akadeemia ja Tuna.

Oma kogemust kultuuriperioodika vastu huvi tekitamiseks jagas Laimjala raamatukogu juhataja Aive Sepp: „Rõõmu teeb see, et olen suutnud lugeja meelitada lugema ajakirja Tuna ja vähesel määral ka juba Akadeemiat. Kui nad kohustuslikus korras raamatukogus juba on, siis teeb neile lugeja leidmine tõesti rõõmu. Teen endale kõigepealt huvitavamad teemad vastilmunust selgeks ja siis võtan külastajaga jututeema üles. Neis tekib huvi, ajakirja võetakse koju kaasa ja teinekord leitakse vastav väljaanne stendilt juba ise üles. Nimetatud 2 ajakirja loeb eelkõige meessoost lugeja ja neile on oma klientuur välja kujunenud. 4-5 lugejat, aga asi seegi!“

Keskkoogu kojulaenutustest oli 67,6% ilu- ja lastekirjandus, mis on 2,1 % rohkem kui eelmisel aastal. Teadmiskirjandusest olid populaarsemad: liik 9 (ajalugu, geograafia, biograafiad) – 5,5%, liik 1 (psühholoogia, filosoofia) – 5,1%, liik 7 (kunst, käsitöö, tarbekunst, muusika, fotograafia, teater, sport) – 4,8% ning liik 3 (ühiskonnateadused, õigusteadus, pedagoogika) – 4,2%. Kõige vähem laenutati koju tehnika- ja usuteadusalaseid raamatuid (vastavalt 0,4% ja 0,7%).

Keskkoogu 2013. aastal kõige enam laenutatud raamatute edetabeli algusesse jõudsid järgmised raamatud: Kivirähk, A. „Rehepapp, ehk, November“, Bulgakov, M. „Meister ja Margarita“, Egner, T. „Sööbik ja pisik“, Shakespeare, W. „Hamlet“, Vallik, A. „Kuidas elad, Ann?“, Hommik-Mrabte, K. „Minu Maroko“, Hargla, I. „Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus“ ja „Apteeker Melchior ja timuka tütar“, Keränen, M. „Varastatud oranž jalgratas“, Tohvri, E. „Mere taga“, Gailit, A. „Ekke Moor“, Vela, H. „Minu Albaania“, Piip, K. „Minu Dublin“, Petrone, J. „Minu Eesti“. 2. osa, Mälk, A. „Õitsev meri“, Bernhardt, E. „Minu Bangkok“, Oksanen, S. „Kui tuvid kadusid“. Tundub, et taandumas on elulooraamatute lugemise buum.

Keskkogu lugemissaali külastajate lemmikajalehed olid Postimees, Maaleht, kohalikud päevalehed Meie Maa ja Oma Saar ning Pärnu Postimees. Ajakirjadest loeti enam järgmisi väljaandeid: Eesti Naine, Tiiu, Tervendaja, Imeline Ajalugu ja Imeline Teadus.

Ka keskkogu lugejate huvi kultuuriperioodika vastu on vähene, kuid igal väljaandel oli siiski oma väike lugejaskond.

Keskkogu lugemissaalis olevas Ameerika nurgas käib palju õpilasi ja tudengeid, samuti Saaremaal elavaid välismaalasi. Inimesed, kes plaanivad reisida USA-sse, leiavad siit laia valiku turismialast kirjandust ja reisikatalooge, Ameerika nurga materjale kasutatakse referaatide koostamiseks. Inglisekeelset ilukirjandust loeb väga lai lugejaskond oma keeleoskuse arendamiseks.

Muusika kohapeal kuulamine on raamatukogudes praktiliselt kadunud. Koju laenutatakse CD-sid väga vähesel määral. Videofilmide ja DVD-de vaatamise võimalust kohapeal siiski kasutatakse, kuid seegi on palju vähenenud.

RVL-i kasutamine maakonnas tervikuna on kasvanud võrreldes eelmise aastaga, peamiselt maakonnasisese RVL-i arvel.

Külaraamatukogud kasutasidki peamiselt maakonnasisest RVL-i. Tellimused esitati tavaliselt telefoni teel, registreeriti Riksis ning raamatute kättesaamine ja tagastamine toimus raamatukogutöötajate vahendusel kas koolituspäevadel või sõprade-tuttavate abiga. Maakonnavälist RVL-i teenust kasutati külaraamatukogudes vähe töötajate hinnangul just märkimisväärse suurusega tagasisaatmise postikulu tõttu.

Keskkogu RVL-i teenust väljastpoolt maakonda raamatute tellimiseks kasutasid peamiselt kõrgkoolides õppijad, kutsealal enesetäiendajad ja mingite kindlate hobidega tegelejad.

2013. a oli välisteeninduspunkte 6 külaraamatukogul (Eikla, Kaarma, Laimjala ja Pihtla –1, Taritu, Sakla – 3). Seal laenutati enamasti kahe nädala tagant või kord kuus.

Koduteenindust pakkus 8 külaraamatukogu (Abruka, Hellamaa, Kaarma, Kärla, Laimjala, Pihtla, Salme, Tornimäe, Võhma). Soovitud raamatuid viisid eakatele ja puutega inimestele koju kätte raamatukogutöötajad ise või koduhooldusega tegelevad valla sotsiaaltöötajad.

E-raamatuid ja lugereid maakonnas seni laenutatud pole. Keskraamatukogu kahes USA Suursaatkonna toetusel soetatud Amazon Kindle'i lugeris on vaid ingliskeelsed raamatud ja ühes Nook'i lugeris on alla laaditud internetist tasuta saadaolevaid raamatuid. Lugeritega saab tutvuda lugemissaalis Ameerika nurgas.

Keskraamatukogu kodulehe kaudu on võimalik pikendada raamatute tagastamistähtaega Rikswebis.

4.3 Lasteteenindus

Raamatu- kogu	Lug-d 2012	Lug- d 2013	Muut us(+/-)	Külast -d 2012	Külast -d 2013	Muut us(+/-)	Virtuaal külas-d 2012	Virtuaal lkülas-d 2013	Muut us(+/-)
------------------	---------------	-------------------	-----------------	----------------------	----------------------	-----------------	-----------------------------	------------------------------	-----------------

Linna/maak rmtk	2656	2601	- 2%	51188	48192	- 6%	0	0	0
Sh keskk	1126	1080	- 4%	24614	21785	- 11%	0	0	0

Raamatukogu	Laenut-d 2012	Laenut-d 2013	Muutus (+-)
Linna/maak rmtk	32130	30584	-5%
Sh keskk	10292	8888	-14%

Maakonna lugejate üldarvust 21% olid lapsed. Laste külastused moodustasid kõigist külastustest 23% ning laenutused 10%.

Keskraamatukogu lugejatest olid 18% lapsed. Keskkogu laste külastuste hulk moodustas 19% külastuste üldarvust ja 8% laenutuste üldarvust.

Lastetöö põhinäitajad vähenesid ka 2013. aastal. Saare maakonna elanike arv väheneb pidevalt. Aina vähemaks jääb ka lapsi nii linnas kui maal.

Raamatukogusid, mille teeninduspiirkonnas ei ole kooli ega lasteaeda, ei külasta lapsed just tihti. (Selliseid raamatukogusid on maakonnas 11.) Seal on keeruline ka laste lugemishuvi tõstmiseks erinevate ettevõtmiste korraldamine.

Lapsed loevad kahjuks jätkuvalt vähe. Meelsasti loetakse küll enne kooli ja algklassides, aga suurem osa vanemate klasside õpilastest huvituvad vaid kohustuslikust kirjandusest ja ajakirjadest. Laste vähese lugemise põhjuseks võib ilmselt pidada intensiivset koolitööd ja koolivälisest tegevust, aga ka muud meelelahutust (TV, arvuti jms).

Maakonna raamatukoguhoidjad tunnistasid, et laste raamatute juurde toomine on üks olulisematest tööloikudest. Selleks organiseerisid nii keskkogu kui külaraamatukogud, kelle teeninduspiirkonnas on lasteaed ja kool, lastele toredaid üritusi, raamatunäitusi ning toimusid ka raamatukogutunnid. Näitused ja väljapanekud lastele olid enamasti seotud lastekirjanike tähtpäevadega, aga oli ka teisi teemasid (rahvakalender, kaasaegne noorsookirjandus jms). Raamatukoguhoidjad tõdevad, et päris kindlasti aitab laste lugemishuvi tõstmisele kaasa hea koostöö kooli ja lasteaiaaga. Tundub, et oluline on siiski lastes raamatute vastu huvi tekitamine ja kui see on õnnestunud, siis lapsed loevad.

Kaali raamatukogu külastavad II ja III klassi õpilased koos klassijuhatajaga kord kuus. Raamatukoguhoidja tutvustab uusi raamatuid ja koos õpetajaga aitavad lastel valida võimetekohaseid raamatuid.

Kärla raamatukogu jätkas 2009. alustatud ettevõtmist „Raamat tuleb külla“. Valmisid nimekirjad vabalugemiseks ja klassis käsitlevate tervikteoste kohta. Kõik algklassid said oma klassi kasti nimekirjas olevate raamatutega. Raamatukogutunnid 1.-6. klassile toimusid kord veerandis ja 7.-9. klassile kord poolaastas. Tunnid lõppesid ettelugemisega ja väikese testiga, et kontrollida kuidas lapsed kuulavad.

Lasteaias oli õppeaasta läbivaks teemaks “Hooliv ja austav suhtumine erinevustesse”. Raamatukogu pani kokku kasti teematilise kirjandusega. Kevadel kinkis Kärla raamatukogu traditsiooniliselt kõigile lasteaialõpetajale eesti lastekirjanike raamatu.

Laimjala raamatukogu juhataja lõi lastenäidendis kaasa Jõulumemmena ning etendusega esineti naabervalla jõulumaal.

Leisi raamatukogu (ühendatud rahva- ja kooliraamatukogu) asub koolihoones ning suurim osa tööst ongi seetõttu seotud lastega. Lisaks kirjanike juubelite (Eno Raud jt), rahvakalendri tähtpäevade, emakeelepäeva jne tähistamisele võeti koos lastega ette retk Nihatü matkarajale.

Liiva raamatukogus toimus koos Muhu lasteaia lastega juttude-luuletuste ettelugemine teemal „Täna algab kevad. Kevadine pööripäev“, tähistati hingedepäeva, kus esinesid Muhu muuseumi teadurid ja preester Andreas Põld ning oli raamatukogutund päris pisikestele – kahe- ja kolmeaastastele lasteaialastele. Toimus veel mitmeid ettelugemistunde koos vastavasisuliste väljapanekutega lasteaialastele ja Muhu Põhikooli õpilastele.

Liiva raamatukogu aitas kaasa mitmete Muhu Noortekeskuse ürituste läbiviimisel (kirjandusviktoriini küsimuste koostamine, valis kirjandust lugemisorienteerumisvõistlusele ja üritusele „Hea eeskuju“).

Lümända raamatukogus tähistati emakeelepäeva, toimusid kirjandushommikud õpilastele Ottfried Preussleri 80. ja Helvi Jürissoni 85. juubeli puhul. Raamatukogutundides anti igale V ja VI klassi õpilasele pool tundi aega, et tutvuda ühe uue raamatuga ning seda siis kohe ka kaaslastele tutvustada.

Metsküla raamatukogu juhataja tegeles palju raamatukoguga ühes hoones oleva lastehoiu mudilastega. Koos lastehoiu õpetajatega korraldati mitmeid huvitavaid üritusi: sõbrapäeva, vastlapäeva, volbripäeva ning jõulude tähistamine. Koos avastati koduümbruse huvitavaid kohti, käidi jalutuskäikudel ja matkamas.

Orissaare raamatukogu lasteosakonna töötaja Marlin Pärn käis üle nädala lasteaia kõige noorematele raamatuid tutvustamas ja ette lugemas. Raamatud jäid kaheks nädalaks lasteaeda vaatamiseks-lugemiseks. Kaasavõetavad raamatud valiti lähtuvalt lasteaia nädalateemadest.

Aasta alguses etendati koos Rita Laugega algklassidele ja lasteaialastele T. Egneri lugu „Sööbik ja Pisik“. Tutvustati kirjaniku loomingut ning räägiti hammaste arengust ja hooldamisest.

Algklassiõpilastele tutvustati Eno Raua ning Ellen Niidu elu ja loomingut. Aprillis oli kultuurimajas algklasside kevadine luuletund.

31. mail toimus suur Orissaare ja Põide valla lastekaitsepäev koondnimega Krõllipäev. Päeva korraldajate hulgas oli mõlema valla inimesi. Krõllipäeval osales umbes 200 last kahest vallast vanuses 4-12. Tegevust leiti meisterdamis-, laulu-, klaveri-, keelpilli-, puhkpilli-, tantsu-mängu-, aardejahi- ja kinotöötoas ning maiustada sai Krõlli pannkoogikohvikus pannkookidega, millele sai peale määrada Krõlli lemmikmoosi tema oma pildiga purkidest. Kogu peo vältel trallis laste hulgas ringi ka pesuehtne Krõll (Liis Kaal).

Sügis algas raamatukogutundidega: 5. ja 7. klass tutvusid liikidega ja raamatute leidmisega riulist liigi järgi ning elektronkataloogiga, 2., 3. ja 4. klass tutvusid raamatukunstnik Ülle Meistri elu ja loominguga. Raamatukogupäevade raames käisid kõik lasteaiarühmad raamatukogus külas.

13. novembril said Orissaare Gümnaasiumi 1.-5. klassi lapsed näha ja kuulda lastekirjanik Ilmar Tomuskit. Kohtumine oli nii muljetavaldav, et tema raamatud on siiani väga loetavad. Novembris toimus algklasside mardikadrikarneval. Tutvustati kombeid ja uskumusi, keelde ja ennustusi. Küsiti mõistatusi, mängiti rahvalikke mängu. Külal käisid väikesed kadrissandid lasteaiast.

Orissaare Gümnaasiumi eesti keele õpetajate ja algklassiõpetajatega tehakse koostööd soovituslike lugemisnimekirjade koostamisel, et sinna satuks klassika kõrvale ka uusi häid raamatuid.

Pihlta raamatukogul on koostöös lasteaed-alkkooliga traditsiooniks kujunenud EV aastapäevale pühendatud luulekonkurss. Sel aastal oli see Leelo Tungla luulest.

Salme raamatukogu juhataja arvab, et lasteaiastele on ettelugemise asemel parem jutustada ja näidata raamatust pilte juurde. See paneb rohkem kuulama.

Salme raamatukogu 110. juubeli tähistamiseks joonistasid kõik Salme Põhikooli lapsed teemal „Minu lemmik raamatukangelane“. Valminud töödest korraldati näitus. Põhikooli kesk- ja vanema astme õpilased aga osalesid jutuvõistlusel. Parimad jutud loeti ette raamatukogu sünnipäevaüritusel. Seal tunnustati ka tublimaid kirjutajaid.

Huvitav oli Salme raamatukogus rahvariitele pühendatud üritus. Räägiti rahvariietetest, sai katsuda ja vaadata päris rahvariideid. Lapsed joonistasid rahvariietes nukke, millest pärast tegid lasteaias raamatu.

Taritu raamatukogus toimusid ettevõtmise „24 tundi Eestimaa rahvamajas“ raames erinevad tegevused lastele. Räägiti vanaemadeaegsetest lasteraamatutest, meisterdati looduslikest materjalidest, mängiti lauamänge jne.

Tornimäe raamatukogu juhataja tutvustas õpilastele Marie Underi elu ja loomingut, laste- ja noorsookirjanduse uudisteoseid ning viis Tornimäe koolis läbi ettelugemispäeva Henno Käo loomingust „Kui veel telekat ei olnud“.

Valjala raamatukogu juhataja Tiia Lätt peab väga oluliseks, et jätkuvalt külastavad vähemalt kord nädalas raamatukogu Valjala Põhikooli 1.-3. klassi lapsed koos õpetajaga.

Koostöös Valjala Põhikooli kirjandusõpetajaga sai 2013. aastal ellu viidud tore algatus. Kirjandusõpetaja andis 7.-9. klassi õpilastele ülesande tutvustada kaasõpilastele ühte uut proosaraamatut ja ühte uut luuleraamatut. Raamatuid käivad lapsed laenutamas raamatukogust ning nii mõnigi õpilane on saanud seeläbi taas innustust lugemiseks.

Valjala Põhikooli 1.-5. klassi lapsed kohtusid lastekirjanik Ilmar Tomuskiga. Raamatukogu 130. sünnipäeva raames käisid 1.-4. klassi lapsed raamatukogus mängimas orienteerumismängu. Mängiti paaris. Vihjete järgi tuli leida järgmise kontrollpunkti asukoht. Enne mängima asumist tutvustati veel kord raamatukogus liikumise põhimõtteid. Kevadel said Valjala Lasteaia tublimad lugejad kingituseks šokolaadi ja kutse taas raamatukokku tulla, nüüd juba koolilapsena.

2013. aasta Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonnas

Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakond teeb koostööd kõigi Kuressaare linna koolide ja lasteaedadega. Koostöö toimub ka maakonna raamatukogude ja koolidega. Saadame aasta alguses kõigile üle maakonna oma planeeritava tegevuskava, mille põhjal saavad õpetajad ja juhendajad raamatukoguhoidjad teha oma valikud ning registreeruda meie üritustele. Samuti käime ka ise koolides ja lasteaedades üritusi läbi viimas.

Koostööd teeme ka kunsti- ja muusikakooliga, ametikooliga, noortekeskusega. Väljastpoolt on meie koostööpartneriteks erinevate riikide saatkonnad ja Eesti Lastekirjanduse Keskus. Koolide ja lasteaedade jaoks oleme oodatud partnerid, pakkudes lisateadmisi ja silmaringi laiendamise võimalust. Selliste ürituste kaudu saame arvestataval hulgal uusi lugejaid.

Kuna 2013. aasta oli kuulutatud kultuuripärandi aastaks, olid lasteosakonna suuremad ettevõtmised enamasti pühendatud ka pärimusele ühel või teisel moel. Tore üritus sündis koostöös Poola saatkonnaga, kelle abil esitlesime J. Korczaki raamatut „Kuningas Macius“ ja Slawomira Borowska- Petersoni juhendamisel toimusid lastele meisterdamise töötoad.

Teine suurem üritus, mis seotud ka pärimusaastaga ja pühendatud jutuvestmisele ning lugude jutustamisele üldisemalt, toimus Piret Pääri juhtimisel lasteaedade õpetajatele, raamatukogutöötajatele ja ka koolilastele.

Kuressaare linn sai 450-aastseks. Linna sünnipäevaks kogusime kokku Saaremaa koolilaste krimijutud, mis olid seotud Saaremaa või Kuressaare linnaga. Andsime välja jutukogu ja lõime sellega oma osa tulevikupärimusse. Samuti on meil linna sünnipäeval tavaks saanud kutsuda lastele esinema mõni linna tuntud inimene, kas linnapea või teatrijuht või politseinik. Sel aastal seoses pärimuse teemaga, kutsusime esinema muuseumi varahoidja, kes rääkis lastele muuseumitööst, näitas muuseumi asju, tegi äraarvamismänge.

Oleme viimasel ajal eksponeerinud inimeste erakogusid temaatiliste näitustena. Sel aastal alustasime lihavõtete puhul Ruth Rauniste jäneste koguga – näitus oli väga populaarne ja lustlik.

Populaarsed olid sarja „Pärandatud ja pärandatav“ näitused, kus olid väljas nii meie töötajate kodusolevad vanad käsitööesemed, ka need, mis ise tehtud ja kavatsetakse edasi pärandada. Kõigile vaatamiseks olid väljas ka vanaaegsed ja tähendusega nõud ning aasta lõpus vanad kuuseehthed.

Lastele korraldati kokku 24 näitust ja väljapanekut. Olulisemad olid neist veel: “Silvi Väljal – raamatuillustraator täna ja läbi aastakümnete”, “Kuningas ja võlur: Marianna Oklejaki illustratsioonid”, “Pildid sahtlist: Tiia Mets” ja “Eesti ja Ungari lasteraamatuillustratsioon”.

Lastekirjanikest külastas meid sel aastal Heli Illipe-Sootak, kes tutvustas oma uuemat raamatut „Väike jope“ ja ka teisi raamatuid. Toimus lugemisvõistlus “Loeme loomajutte”.

Detsembriks valmis traditsiooniliselt jõulutuba koostöös ametikooli õpilaste ja õpetajaga. Seekordne teema oli Lotte. Saime Heiki Ernitsa Lotte illustratsioonide näituse ja ametikooli õpilased valmistasid nn. Lottemaa maketi. Korraldasime 8 üritust Lottest ja tema loojatest. Avaüritusel osalesid ka Heiki Ernits ja Janno Põldma.

Lastele oli 6 kasutajakoolitust.

Koolitusi lastetöötajatele on kahjuks vähe. Lastetöötajad vajaksid teadmisi ja praktilisi koolitusi järgmistes valdkondades: uudiskirjanduse tutvustamise võimalused, mis oleksid atraktiivsed ja huvipakkuvad tänasele lugeda mittearmastavale noorele; oskused mudilashommikute läbiviimiseks, hüperaktiivsete lastega toimetulemiseks ning lastevanematega suhtlemiseks; uut infot veebipõhistest tegevustest ja lauamängudest.

Lasteosakonnas toimuvast pakume infot keskkogu kodulehel asuvas lastelehes. Üritustest saadame teateid linna pressitalitusele, raadiosse ja ajalehtedele. Raamatukogu facebooki kontol olid üleval võistlevad laste krimijutud. Neid sai ka kommenteerida. Tahame veelgi enam kasutada FB võimalusi, kuna see on noorte seas populaarne. Samuti soovime kasutada meie ametikooli õppurite abi raamatukogu turundamisel läbi lühikeste ja huvitekitavate filmiklippide.

Et lastele anda võimalus üksteisele põnevat lugemiselamust jagada ning raamatuid kommenteerida ja soovitada, paneme raamatukogus välja tahvli, kus siis saab infot vahetada. Plaan on sellist võimalust pakkuda ka kodulehe lastelehes. Lastelehte tulevad ka parimate lasteraamatute tutvustused, info uute raamatute kohta õpetajatele ning lastele võimalus jagada kaaslastele oma teadmisi ning erinevat infot mistahes valdkonna kohta.

Kõik raamatukogutöötajad tegutsevad selle nimel, et lapsi raamatu juurde tuua ja äratada neis lugemishuvi, kasvatada raamatukogule tulevasi lugejaid.

4.4 Raamatukogu kultuurikeskusena

Raamatukogu nimi	Näitused/virtuaalnäitused, väljapanekud	Üritused	Üritustel osalenute arv
Abruka	7	18	501
Aste	12	7	681
Eikla	9	2	25
Hellamaa	7	7	136
Kaali	11	0	0
Kaarma	26	10	134
Kihelkonna	29	16	253
Kõrkvere	34	8	220
Kärla	19	60	303
Laimjala	22	6	217
Leisi	28	24	261
Liiva	25	8	116
Lümanda	10	8	111
Metsküla	18	21	140
Mustjala, Võhma	11	7	217
Orissaare	49	44	1189
Pihtla	24	4	140
Pärsama	41	1	15
Randvere	2	5	95
Ruhnu	6	0	0
Sakla	27	55	3400

Salme	11	14	418
Sandla	28	3	160
Tagavere	30	0	0
Taritu	20	7	210
Torgu	9	2	32
Tornimäe	25	15	252
Valjala	1	7	172
Võhma	3	12	406
Keskkogu	85	49	1353
Kokku	629	420	11157

Võrreldes eelmise aastaga oli maakonnas tervikuna 63 näitust ja väljapanekut ning 73 üritust rohkem.

2013. a toimunud üritustele ja näitustele andsid tooni ja sisu selle aasta olulised tähised ning tähtpäevad. Oli kultuuripärandi aasta, EV 95. ja Kuressaare linna 450. sünnipäeva aasta, Saare Maavalitsuse poolt algatati ettevõtmistesari "Kuu aega Albertiga" Albert Uustulndi 88. sünniaastapäeva tähistamiseks, tähistati ka rahvakalendripäevi, olid juubilaridele pühendatud kirjandusõhtud jne.

Raamatukogude juhatajad löid kaasa oma piirkonna suuremate ettevõtmiste kavandamisel ja läbiviimisel. Taritu raamatukogu aitas korraldada Lääne-Saaremaa kihelkondade pärimuspäeva, Taritu 52. laulupidu, perespordipäeva, ettevõtmist "24 tundi Eestimaa rahvamajas" ning Juku jooksu; Abruca raamatukogu abruklaste II kokkutulekut; Sakla raamatukogu V. Kingissepa nim kolhoosi rahva pidulikku koosviibimist ja Eesti Külade X Maapäeva üritusi; Kõrkvere raamatukogu Kõrkvere külade kokkutulekut ja jaanipäeva; Pihla raamatukogu Pihla valla 3. külade päeva ning Võhma raamatukogu kooli kokkutulekut.

Enamasti toimusid ettevõtmised koostöös koolide, rahvamajade, seltside, kaitseliidu, teiste asutuste ja aktiivsete inimestega. Tavaliselt oli raamatukogude osaks kirjandusega seotud tegevuste korraldamine.

Kultuuripärandi aastale pühendatud üritused

Abruca raamatukogu eestvedamisel toimus pärandkultuuripäev "Abruca majakad". Abruclaste kokkutuleku ajal avanesid "Ajaloo aknad", mis oli fotomeenus eelmise sajandi töödest-tegemistest Abrucaal.

Eikla raamatukogu osales Kaarma valla ajaloopäeva ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Kärla raamatukogu töötajad otsisid vanadest ajalehtedest huvitavaid artikleid saarlaste kommete ja tavade kohta ning neid avaldati vallalehes märtsist aasta lõpuni.

Hellamaa raamatukogus arutati ühel kokkusaamisel koos Muhu muuseumi töötajaga muhu murde üle. Leisi raamatukogus rääkisid käsitööringi naised huvilistele oma kooli- ja noorusaja mälestusi. Metsküla raamatukogus tutvuti kodukoha ajaloo ja toidukultuuriga ning õpiti vanu seltskonnatantse.

Salme raamatukogus rääkis Mari Lepik küünlakuu rahvakalendri tähtpäevadest ja Sõrve kandi rahvariieetest, Bruno Pao Sõrve kandi ajaloo.

Liiva raamatukogu koos Muhu Muuseumiga tähistas hingepäeva. Ettekanded olid muuseumi töötajatelt Liia Otsalt ja Eda Maripuult ning ülempreester Andreas Põllult.

Tornimäe raamatukogu juhataja tutvustas vanal kalmistul huvilistele sinna maetud kohalikke kultuuritegelasi (Niina Klaas, Andrei Klaas, Mihkel Rand).

26. oktoobril liitus Orissaare raamatukogu üleskutsega "24 tundi Eestimaa rahvamajas" ning hoidis oma ukseid avatud samuti 24 tundi järjest, pakkudes kõigile, kes midagi laenutasid, võimalust osaleda loteriis. Võlglased said raamatuid tagastada viivisevabalt.

Orissaare raamatukogu kultuuripärandi aasta lõpuüritusel kuulati rahvalaulikuid, kandlemängu, räägiti kõnekäändudest ning pajatati anekdoote ja naljandeid. Pärast pikka istumist tantsiti "Kägäräga" luud-liikmed jälle lahti.

Muud ettevõtmised

Abruka raamatukogu 85. sünnipäeval avati Abruka ja Vahase saare kirjameestele-naistele pühendatud inspiratsioonipink. Tähistati ka vastlapäeva ja muinastulede ööd. Taritu näitering, mida juhendab Abruka raamatukogu juhataja Helle Kesküla, käis Abrukal etendamas Moliere "Arst vastu tahtmist". Abruka raamatukogu juhataja Helle Kesküla viis läbi 15 kirjanduslikku loodusmatka.

Orissaare raamatukogu üritusel „Käbi ei kuku kannust kaugemale“ rääkisid raamatukoguhoidjad kirjandusperekondadest (perekond Särg ning Ernst Enno ja Elin Toona). Lisaks tähistati Orissaares kirjandusklubi 10. sünnipäeva (oli slaidiprogramm, üllatuseks polkovniku lesk ja line-tantsijad), toimus Aimee Beekmani 80. sünnipäevale pühendatud kirjandusõhtu ning aruteleu tema romaani „Valikuvõimalus“ üle, külas olid ajakirjanikud Tõnis Kipper ja Ahto Nellis.

Orissaare raamatukogu pakkus ka 2013. a lugemist ustel: lugemistoas mõtteterad, lastetoas luuletused ja kojulaenutuses rahvakalendripühad. Kaunilt kujundatuna ja aeg-ajalt vahetades äratavad need lugejate tähelepanu. Poolehoidu leiavad mõtteterad ja luuletused ka Orissaare raamatukogu facebooki kontol.

Kaarma raamatukogu koos Kaarma naiseltsiga korraldas sõbrapäeva ürituse „Tuhat põhjust olla sinu sõber“, koostöös Laadjala külaseltsiga võeti osa lugemisketist „Hansenist Tammsaareni“. Kaarma raamatukoguga samas hoones avati Kaarma koolide muuseum.

Eesti Vabariigi 95. sünnipäevale pühendatud üritused toimusid järgmistes raamatukogudes või nende kaasabil: Aste, Võhma, Liiva, Metsküla, Mustjala, Kõrkvere ja Randvere.

Raamatukogu külalisena esines Metsküla raamatukogus Leisi Tervisekeskuse perearst Katrin Kallasmaa loenguga tervislikust toitumisest, Lümända raamatukogus näitleja Andres Ots ning Kihelkonna raamatukogus rääkis keskkonnaameti spetsialist Maris Sepp taaskasutusest, Salme raamatukogus jagas Jaanus Reede Lapimaa reisimuljeid ning Tornimäe raamatukogus toimus neli preester Toivo Treima õigeusku tutvustavat loengut.

Sakla raamatukogu oli osaline tantsurühma aastapäeva tähistamisel, kaks nädalat kestnud jõulusagina ürituste läbiviimisel, saialaada ja muude ettevõtmiste korraldamisel. Sandla

raamatukogu aitas kaasa talgupäevale "Teeme ära" ning Pihtla valla 21. aastapäeva tähistamisele.

Kihelkonna raamatukogu korraldas huvilistele ekskursiooni oma valla vaatamisväärsuste külastamiseks.

Oma lugejatega kohtusid raamatukogudes ka kohalikud kirjanikud Irma Järvesalu (Pärsama) ning Adena Sepp (Salme).

Maakondliku üritustesarja „Kuu aega Albertiga“ raames toimusid Albert Uustulndi 88. sünniaastapäevale pühendatud kirjandusüritused Abruka, Pihtla, Tornimäe, Hellamaa, Orissaare, Salme ja Taritu raamatukogus. Taritu kirjandusõhtul osales ka kapten-kirjanik-laulumeister Lembit Uustulnd.

Lümända valla juubeliks koostati album vallaelanike praegustest tegemistest, mis hiljem kingitakse Lümända muuseumile. Taritu raamatukogu juhataja täitis albumis leheküljed Taritu Raamatukogu ja Koimla küla kohta.

Marika Blossfeldt esines loenguga "Lae keha ja meel värske energiaga arukalt toite valides" keskraamatukogus, Hellamaa ja Orissaare raamatukogus.

Väga tänuväärse ettevõtmise – kirjanike tuuri – raames sai kuulata ja näha Janika Kronbergi, Krista Ojasaart ja Indrek Hirve keskkogus ning Orissaare raamatukogus.

Keskraamatukogus toimus kõnekoosolek "Olukorrast Eestis – mis on lahendused?", Hilmo Seppel esitles autobiograafilist raamatut "Illiniku lugu", Kaupo Vipi loeng oli "Inimõnnest, maailmapildist ja globaalmajanduse kollapsist", oma kogemustest au-pairina USA-s rääkis Gerli Pommer ning Ameerika Ühendriikide suursaadik Eestis esines loenguga "Ameerika ühiskond ja majandus". Oli tõeliselt kaunis raamatukogukontsert "Lood ja laulud" Tuuli ja Teet Vellingu esituses, kuhu organiseeris külastuse ka oma raamatukogu kirjandushuvilistele Liiva raamatukogu juhataja. Raamatukogukontsert sai teoks tänu Kultuurkapitali toetusele.

Augusti algul andis keskkogu oma panuse Kuressaare 17. merepäevade korraldamisse. Merepäevade mälumängu küsimused koostas ka seekord pearaamatukoguhoidja ning aitas mälumängu läbi viia. Lasteosakonna juhataja korraldas merepäevade aegu kahel päeval meretänavas kirjandusõue tegevust tutvustades merelist kirjandust ning aitas kaasa uue kirjandusseltsi (KES-selts) loomisele.

Klubiline tegevus

Lisaks lugemiselamuste ja teadmiste pakkumisele on raamatukogud endiselt kogukonnaliikmetele väga olulised kokkusaamise ja ajaveetmise kohad. Mitmete raamatukogude juurde on koondunud erinevad seltsid, ringid ja ühendused, mille tegevuses ka raamatukogude juhatajad tavaliselt agaralt kaasa löövad.

Orissaare raamatukogus käib kord kuus koos Orissaare Kirjandussõprade Klubi, mille eestvedajad on raamatukogu töötajad Eha Trumm ja Sirje Tarvis. Kirjandusklubi lõpetas oma hooaja juba kuuendat korda ekskursiooniga. Seekord külastati Sõrve loodus- ja kultuuriloolisi

paiku. Augustis aga võeti ette jalgrattamatk Tagavere kanti, Orissaare kultuurimaja juures tegutseva seltsingu "Kultuurisõbrad" koosseisu kuulub raamatukogutöötajatest Eha Trumm.

Salme raamatukogu juhataja Maie Alase eestvõttel tegutsev keskpäevaklubi annab võimaluse kokku saada vanemaealistel inimestel ning kohtuda erinevate elualade inimestega ning käsitleda erinevaid teemasid. Oli kohtumisi ka teiste klubidega (Lümända seenioride klubi, klubi Soomest Nousiaistest).

Jätkuvalt käivad raamatukogude juures koos käsitööringid (Aste, Metsküla, Sakla, Kaarma, Eikla), peavad koosolekuid külaseltsid (Sakla, Randvere) ning Kihelkonna raamatukogu juures ajalooring, mis koondab Kihelkonna ajaloost huvitatud isikuid.

Populaarseks on saanud igasugu mälumängud. Mälumängurid kogunevad raamatukogudes, peavad seal ka võistlusi (Torgu, Valjala).

Viiel korral toimusid Taritu raamatukogu ruumides ülesaaremaalise mälumängu 2013 etapid. Viimase etapiga koos peeti ka „Saaremaa Open“ võistkondlikus mälumängus. Taritu raamatukogu juhataja oli mälumängu kohapealseks korraldajaks.

Ka raamatukoguhoidjad ise osalesid mälumängudes - Kärla töötajad ülesaaremaalises ja valla sünnipäevale pühendatud mälumängus, Orissaare raamatukogu töötajad samuti ülesaaremaalises mälumängus ning ka pärandiaasta e-mälumängus.

Näitused

Maakonna külaraamatukogudes ja keskkogus olid väljas enamasti kirjanike, kunstnike ja teiste väljapaistvate inimeste juubelite ja rahvakalendri tähtpäevadega seotud näitused ning raamatuväljapanekud.

Huvitavamad ja mahukamad näitused külaraamatukogudes olid: "Kirikindad" (Kaali), "Kaarma Vana- ja Uuemõis", "Kaarma kool 90" (Kaarma), 2 Ülle Heinmetsa maalide näitust – "Meri" ja "Portreed minu perest" (Kihelkonna), "Valjala vald sõnas ja pildis", A. Martinsoni karikatuurid "Naeruga läbi elu", V. Rõõmu pliiatsijoonistused "Loomad ja linnud" (Sakla), "Eesti krooni suurkujud", "Sandla ja tema lähikülade elu-olu eelmise sajandi teisel poolel" (Sandla), "Taritu raamatukogu läbi aegade" (Taritu).

Harrastusfotograafid Tartust ja Tallinnast, fotorühmitus "Hetkepüüdjad", käisid Abruca saarel fotomatkal varakevadel ja sügisel. Kevadel tõid nad kaasa 2012. a. suvel jäädvustatud hetked Abrukast ning nendest korraldati tore fotonäitus. 2014. a. alguses on kolme aastaaja näitus avatud Tartumaa Keskraamatukogus Kõrvekülas.

Keskraamatukogus oli võimalik vaadata järgmisi Soome Instituudi rändnäitusi: "Kirgas, kerge ja karge nagu vesi. Soome nüüdisproosa", "Luulesõit – 7 esimest aastat", "Helsingi disaineri silmade läbi 2012", "Marimekko – Soome disainiklassika" ja Markus Varesvuo fotonäitust "Ellujääjad. Lume ja jää linnud". Ameerika Suursaatkonna vahendusel sai eksponeerida näitust USA loodusimedest "Discover the Land like never before" ja postritenäitust "United States of America". Olid veel Patrik Rastenbergeri fotonäitus eestirootslastest "Aiboland", Janne Põlluaasa loodusfotode näitus "Lõputa maailm", näitus Albert Uustulndi isiklikest asjadest, kirjatöödest ja fotodest ning Vilja Ventseli maalide näitus.

Keskkogu lugemissaalis oli aasta läbi väljas kultuuripärandi aastale pühendatud raamatuväljapanek, iga kuus uus teema (käsitöö, ehitus, rahvameditsiin, toidupärand jne).

(Lasteosakonna näituste kohta vt. 4.3).

4.5 Raamatukogu koolituskeskusena

Kasutajakoolitused arvukselt

Raamatukogu	Rühmakoolit.arv		Osalejate arv		Individaalkooli t. arv		Osalejate arv	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Abruka	0	0	0	0	6	6	7	6
Aste	1	2	16	25	1	1	1	1
Eikla	0	0	0	0	3	2	3	3
Hellamaa	0	0	0	0	3	0	4	0
Kaali	4	4	18	21	5	6	5	6
Kaarma	2	0	23	0	3	5	6	5
Kihelkonna	0	0	0	0	3	4	3	4
Kõrkvere	0	0	0	0	3	5	3	5
Kärla	8	16	102	234	17	21	23	28
Laimjala	3	3	32	33	42	53	42	53
Leisi	6	8	120	140	0	0	0	0
Liiva	4	1	30	9	8	11	8	11
Lümanda	1	1	4	11	4	0	4	0
Metsküla	0	0	0	0	6	7	10	12
Mustjala	0	0	0	0	0	0	0	0
Orissaare	13	13	150	97	13	20	14	20
Pihtla	2	4	18	49	0	5	0	5
Pärsama	0	0	0	0	0	0	0	0
Randvere	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruhnu	0	0	0	0	7	5	7	5
Sakla	0	0	0	0	4	2	4	2
Salme	2	1	26	8	5	6	6	8
Sandla	0	0	0	0	6	5	9	5
Tagavere	0	0	0	0	0	0	0	0
Taritu	0	0	0	0	6	6	6	6
Torgu	0	0	0	0	1	4	1	4
Tornimäe	3	8	20	105	2	3	5	6
Valjala	1	4	6	37	0	0	0	0
Võhma	0	0	0	0	2	0	2	0
Keskkogu	20	12	372	225	14	25	14	25
Kokku	2082	77	937	994	164	202	187	220

Võrreldes eelmise aastaga on rühmakoolituste arv vähenenud, individaalkoolituste arv aga tõusnud. Peamine rühmakoolituste sihtrühm on õpilased ja lasteaia vanema astme lapsed, individaalkoolitustel aga töötajad, täiskasvanud õppijad ja pensionärid.

Kasutajakoolituse juures lähtuti iga osalejate eelteadmistest ja oskustest. Tutvustati raamatukogu ja selle kasutamise võimalusi, õpetati täitma tuludeklaratsiooni, kasutama internetipanka, riigiteataja.ee jt riigiportaalide võimaluste kasutamist, internetist laevapiletite ostmist, ID-kaardi kasutamist, programmide Ester, Riks ja ka Rikswebi kasutamist, tööportaalidest töökuulutuste otsimist, CV koostamist, hot.ee ja mail.ee ning Facebooki kontode tegemist, ka teksti vormindamist, digiallkirjastamist, keskkogu Ameerika nurgas Maci võimalusi ja eripärasid jne.

Eesti Töötukassa ja MTÜ Orissaare Tugikeskuse vahelise koostöö tulemusena jätkus pikaajaliste töötajate tööharjutuses osalemine. Sellega seoses olid nad veebruari lõpust juuni alguseni iga päev vähemalt üks tund Orissaare raamatukogus, et tutvuda lähemalt arvutiga, otsida internetist ja perioodikast töökuulutusi jm.

Raamatukogudes toimusid ka õpitoad: villase lõnga värvimine kaselehtedega (Abruca) ja keeduvärvi õpituba (Kõrkvere).

4.6 Raamatukoguteenuse turundus

Raamatukoguteenuste ja -ürituste tutvustamiseks ning muu info jagamiseks kasutasid külaraamatukogud enamasti valdade infolehti, ka valdade kodulehti, kohalikke teadetetahvleid, Saare maakonna mõlemat päevalehte (Meie Maa ja Saarte Hää) ning kohalikku raadiot Raadio Kadi, keskraamatukogu samuti kohalikku ajakirjandust ning raadiot. Keskkogu ettevõtmisi reklaamiti Kuressaare kultuurilistis, emakeeleõpetajate ja huvijuhtide listis ning veebilehel <http://www.kultuurikava.ee>

Raamatukogud, kellel on oma koduleht, jagavad kõikvõimalikku infot seal. Oma kodulehed on olemas keskkogul (<http://www.skr.lib.ee>), Abruca (www.abrukainfo.eu) ja Orissaare raamatukogul (<http://orissaareraamatukogu.onepagefree.com/>).

Artiklid Wikipedias on Taritu raamatukogul (http://et.wikipedia.org/wiki/Taritu_raamatukogu) ja keskkogul (http://et.wikipedia.org/wiki/Saare_Maakonna_Keskraamatukogu)

Infot keskkogu lahtiolekuaegade ja teenuste kohta leiab ka Google+ lehelt.

Facebooki konto, kuhu lisatakse kirjanduse ja raamatukogundusalaste artiklite viiteid, teavet raamatukogus toimuvatest sündmustest jne, on keskraamatukogul, Orissaare, Salme ja Taritu raamatukogul.

Orissaare raamatukogu teenuseid ja üritusi reklaamitakse ning jagatakse muud infot veel ka raamatukogu blogis ning Ida-Saaremaa listis. Ühisüritusi kajastab ka gümnaasiumi leht. Kuulutused lähevad lisaks aleviku teadetetahvlile ja ka gümnaasiumi.

Metsküla raamatukogu on kajastanud oma tegemisi ja infot toimuvate ürituste kohta MTÜ Metsküla Küla Seltsi kodulehel.

Maaraamatukoguhoidjad leiavad, et parim teavitustee on aga suusõnaline teave raamatukogus toimuvast. Kes on käinud raamatukogus mingil üritusel vms, räägib edasi ja soovib sõpradele ning järgmine kord on ka sõbrad kohal.

Raamatukogu ja selle võimalusi on maaraamatukogude töötajad tutvustatud ka mitmesugustel vallaüritustel – näiteks eakate peol, ise mälumängus osaledes jne. Heaks raamatukogu tutvustuseks nii praegusele kui tulevasele külastajale on see, kui juhataja osaleb erinevatel valla üritustel olles inimeste keskel ning andes oma olemasolust teada.

Aasta lõpus alustati keskkogu kodulehe uuendamisega.

4.7 Bibliograafia- ja infotöö

4.7.1 Andmebaaside koostamine

Väga põhjalikult on koduloolist materjali bibliografeeritud Kärla raamatukogus. Maakonnalehtedest sisestati 2013. a koduloo andmebaasi 81 artiklit. Jätkus ka vallalehe "Kärla Teated" jooksvate ja vanemate aastakäikude sisestamine elektronkataloogi. Aasta lõpuks olid kõik vallalehed koduloo andmebaasi sisestatud. Kärla raamatukogu alustas ka nõukogudeaegse maakonnalehe Kommunismiehitaja artiklite sisestamist koduloo andmebaasi. Lisati 1952-1962 aastakäigud. Seisuga 01.01.2014 on sisestatud 822 artiklit.

Laimjala raamatukogus on olemas Laimjala valla Ruhve ja Randvere küla elanike sugupuud (koostanud Arne Reap) ning Paul Tammkivi poolt kohalike lehtede ja infomaterjalide põhjal koostatud kogumik "Nii elati Laimjalas".

Oktoobris 2010 alustas tegevust Orissaare Ajaloo Toimkond. Toimkonna liikmed on Orissaare ajaloo huvilised, kes OAT blogisse postitavad huvitavaid ajaloooleide ja otsivad kokku materjali ning koguvad pärimusi. Raamatukogu on toimkonna kaasautor ja koostööpartner. Kogu materjal ja väärtuslik informatsioon säilitatakse raamatukogus, et kindlustada selle säilimine ka järeltulevatele põlvedele.

Külaraamatukogud on alustanud valla infolehtede bibliografeerimisega.

2013. a jätkus keskkogus kodulooalase elektroonilise kataloogi täiendamine ning käesolevaks ajaks on elektroonilises andmebaasis olemas materjal järgmistest kohalikest ajalehtedest: Meie Maa (samuti tema eelkäijad Kommunismiehitaja, Saarte Hääl, Oma Saar) aastad 1964-2013, uuesti omaette ilmuma hakanud Oma Saar, mis nüüd kannab nime Saarte Hääl 2006-2013, Saare Nädalaleht 1997-98 (ilmuski vaid neil aastatel) ning Saarlane 1998-99 (ilmuski neil aastatel). Kokku bibliografeeriti Saaremaa kohta ilmunud artikleid 9 ajalehest ja 16 ajakirjast.

Keskkogul on plaanis ühineda kodulooportaaliga ning hakata koostama koduloolist tähtpäevakalendrit ning rohkem tähelepanu pöörata külaraamatukogude juhendamisele vallalehtede sisestamisel.

4.7.2 Infopäringud

Päringuid esitati 2013. a. kogu maakonna raamatukogudes kokku 3466 (sh 2036 keskkogus). Võrreldes eelmise aastaga on päringute arv maakonnas tervikuna vähenenud 342 võrra. Inimeste arvutikasutusoskus on paranenud ning suur osa vajaminevast infost saab ise interneti teel kätte.

Valdavalt olid teemapäringud. Enamasti olid päringute esitajad õpilased ja täiendkoolitustel osalejad ning töö kõrvalt haridust omandavaid inimesed.

Teavet otsiti väga erinevate teemade kohta. Keskkogu populaarsemad päringuteemad kuulusid käsitöö (viltimine, kangakudumine jne), tervisliku toitumise, rahvameditsiini ja seadusandluse valdkonda. Palju otsiti infot ka välismaal õppimisvõimaluste kohta.

Valik huvitavamatest registreeritud päringutest: : torupilli ehitamine, maakeldrid, Kärla kiriku kellatorn, laulu „Koolivalss“ autor, nunnade elu keskaegses kloostriis, õiglane kaubandus, lasteraamatud muttidest, naabermaade uuemad luulekogud jne.

4.7.3 Trükised ja veebiväljaanded

Laimjala raamatukogu juhataja Aive Sepp, Valjala raamatukogu juhataja Tiia Lätt ja Taritu raamatukogu juhataja Urve Vakker toimetavad oma valla infolehti.

Liiva raamatukogu juhataja Erika Pints aitas kaasa MTÜ Muhu Kess ja Muhu Muuseumi korraldatud murdevõistluse läbiviimisele - trükkis kokkukogutud murdetekstid arvutisse ning edastas failidena muuseumile.

Abruka raamatukogu juhataja Helle Kesküla osaleb uue, algusjärgus Abrukaainelise raamatu koostamisel.

Keskraamatukogu lasteosakond kogus Kuressaare 450. sünnipäevaks kokku Saaremaa laste krimijutud, mis olid seotud Saaremaa või Kuressaare linnaga. Jutud olid väljas raamatukogu facebooki lehel ning neist anti välja ka paber kandjal jutukogu.

Kokkuvõte

Raamatukogude sisuline töö jätkus 2013. a plaanipäraselt.

Koos kolleegidega tähistasid väärikaid juubeleid järgmised raamatukogud: Metsküla 85, Taritu 90, Abruka 85, Valjala 130 ja Salme 110.

Kindlasti oli oluliseks sündmuseks Kaarma raamatukogu kolimine avaramatesse ruumidesse.

Uusi ideid ja kogemusi andsid töötajatele raamatukogude suveseminarid, kohapealsed koolituspäevad ja õppreisid ning tutvumine Põhja-Poola Gdanski ja Heli raamatukoguga. Kõik see on toimunud tänu kohalike omavalitsuste mõistvale suhtumisele raamatukoguhoidjate täiendõppe vajadusse ning Kultuuriministeeriumi projektitoetusele.

Positiivne on ka mõningane palgatõus osades maaraamatukogudes ja ka palkade taastamine 2009. aasta tasemele. Keskkogu töötajate lõplik palkade taastamise otsus tehti aasta lõpus. Teoks saab see 2014. aastal.

Põhinäitajad raamatukogude lugejate, külastuste ja laenutuste osas maakonnas kahjuks vähenesid. Selle põhjuseks on Saare maakonna elanike arvu pidev langus – inimeste lahkumine maapiirkondadest ning üldse Saaremaalt, lugejaskonna vananemine, laste arvu vähenemine, interneti ja muude tehniliste vahendite laiem levik kodudesse jne.

Siiski on rõõmustav, et maakonna raamatukogud on oma igapäevaste teenustega kasutajate poolt endiselt hinnatud ja lugupeetud ning et raamatukogudel on jätkuvalt väga häid koostööpartnereid. Väga meeldivad ja kasulikud on keskkogu ning külaraamatukogude vahelised koostöösuhted. Seda tõendavad maaraamatukogude juhatajate hinnangud.

Planeeritav maakonna raamatukogude tegevus aastaks 2014

- E-teenuste arendamine, suund e-raamatute laenutamisele, e-raamatuga seotud koolituste jne korraldamine
- Kohapealne raamatukoguhoidjate täiendkoolitus
- Koolitusreis Tallinna
- Ühiste ettevõtmiste läbiviimine koos heade koostööpartneritega
- Enam tähelepanu kasutajakoolitusele
- Lastetöö mitmekesistamine laste lugemise juurde toomiseks
- Vallalehtede bibliografeerimine
- Raamatukogude arhiivide korrastamine
- Keskkogu kodulehe uuendamine, blogi loomine
- Eikla raamatukogu uutesse ruumidesse kolimine

Koostajad:

Maire Rauk
Peraamatukoguhoidja

Anu Vahter
Direktor